

แหนแดงและการใช้เป็นปุ๋ยในนาข้าว

แหนแดง เป็นเฟิร์นน้ำเล็ก ๆ ที่เจริญเติบโตอยู่บนผิวน้ำ มีคุณสมบัติเป็นทั้งปุ๋ยพืชสดและปุ๋ยชีวภาพ โดยจะอยู่แบบพึ่งพาอาศัยกันกับสาหร่ายสีเขียวแกมน้ำเงินกลุ่มไซยาโนแบคทีเรีย ที่สามารถตรึงก๊าซไนโตรเจนในอากาศให้มาเป็นสารประกอบไนโตรเจนที่พืชสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ นอกจากนี้ ยังสามารถลดการเจริญเติบโตของวัชพืชนาข้าวได้เป็นอย่างดี

สายพันธุ์ของแหนแดง : ที่มีประสิทธิภาพในการตรึงไนโตรเจนได้สูง

1. *Azolla cristata*
2. *Azolla pinnata*
3. *Azolla filiculoides*
4. *Azolla rubra*
5. *Azolla nilotica*

วิธีการเลี้ยงแหนแดง :

- การเลี้ยงเพื่อขยายพันธุ์ เลี้ยงได้ในบ่อดินโคลน หรือบ่อซีเมนต์ในที่ร่ม รับแสงประมาณ 50% โดยใช้ดิน ½ ของกระถาง ใส่ปุ๋ยคอก 500 กรัมต่อดิน 10 กิโลกรัม และปุ๋ยฟอสเฟต (0-46-0) 50-100 กรัมต่อดิน 10 กิโลกรัม เติมน้ำให้ท่วมผิวดิน 10 เซนติเมตร เมื่อแหนแดงเจริญเติบโตเต็มผิวดินแล้ว นำไปขยายต่อบ่อดินที่มีระดับน้ำลึก 10-20 เซนติเมตร
- เมื่อต้องการใช้เป็นปุ๋ยในนาข้าว จึงนำไปขยายต่อบ่อในนาข้าวที่เตรียมเทือกแล้ว ประมาณ 10% ของพื้นที่ (50-100 กิโลกรัม/ไร่) แหนแดงจะเจริญเต็มพื้นที่ภายใน 15-30 วัน หลังจากคราดกลบแล้วปักดำข้าวได้ทันที ต้นที่ตายจะกลายเป็นปุ๋ยให้ข้าว และแหนแดงบางส่วนจะเจริญเติบโตต่อบนผิวน้ำ ซึ่งสามารถตรึงไนโตรเจนให้กับข้าวได้อีกทางหนึ่ง

ผลการวิเคราะห์ค่าธาตุอาหารของแหนแดง (% ต่อกรัมของน้ำหนักแห้ง)

ไนโตรเจน (%)	ฟอสฟอรัส (%)	โปแตสเซียม (%)
3.71	0.25	0.25

ปริมาณไนโตรเจนที่ได้แต่ละช่วงอายุ

ลักษณะการใช้แทนแสง และพืชบำรุงดิน		ปริมาณไนโตรเจน (กิโลกรัม/ไร่)
1. โสน	ไถกลบในระยะออกดอก	15-30
2. ปอเทือง	ไถกลบระยะออกดอก	10-20
3. แหนแดง	เลี้ยงก่อนปักดำข้าว 20 วัน แล้วไถกลบ	9-17
4. แหนแดง	เลี้ยงก่อนปักดำข้าว 30 วัน แล้วไถกลบ	12-25
5. แหนแดง	เลี้ยงพร้อมการปักดำเจริญในแปลงข้าว 20 วัน	7-15
6. แหนแดง	เลี้ยงพร้อมการปักดำเจริญในแปลงข้าว 40 วัน	12-20

ข้อสังเกต :

1. น้ำเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการเลี้ยงแทนแสง ระดับน้ำที่เหมาะสมคือ 10-30 เซนติเมตร และแทนแสงจะตายเมื่อขาดน้ำ
2. แทนแสงจะเจริญเติบโตได้ดีในน้ำนิ่ง บริเวณที่มีคลื่นลมจะทำให้แทนแสงแตกกระจายจะทำให้การเจริญเติบโต และการตรึงไนโตรเจนลดลงอย่างมาก
3. การตรึงไนโตรเจนของแทนแสงสามารถทำได้ดีในสภาพแวดล้อมที่มีไนโตรเจนต่ำ
4. การตรึงไนโตรเจนของแทนแสงจะมีค่าสูงสุดที่อุณหภูมิ 30 องศาเซลเซียส และจะหยุดกระบวนการตรึงไนโตรเจนในสภาพแวดล้อมที่มีอุณหภูมิสูงกว่า 45 องศาเซลเซียส

อย่างไรก็ตาม ในระบบเกษตรอินทรีย์ควรจัดทำการผลิตแบบผสมผสาน เพื่อสร้างความหลากหลายในระบบการผลิต เช่น การปลูกพืชตระกูลถั่วอายุสั้นก่อนและหลังปลูกข้าว เช่น ถั่วเหลือง ถั่วเขียว นอกจากจะได้เมล็ดถั่วแล้วยังได้ต้นถั่วและรากซึ่งมีปมที่เกิดจากเชื้อไรโซเบียมมาเป็นปุ๋ยในนาอีกด้วย

การปลูกพืชบำรุงดินชนิดอื่นอย่างเช่น โสนแอฟริกา เป็นปุ๋ยพืชสดนับว่าดีมาก แต่หากทำการปลูกต่อเนื่องจะทำให้เกิดการสะสมของไนโตรเจนที่สูงเกินไป ข้าวจะเกิดอาการเหี่ยวได้